

İNFORMAL ÖĞRENME YAKLAŞIMININ YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE SÖZCÜK ÖĞRETİMİNE ETKİSİ

Sedat MADEN*

Ömür DİNCEL**

Özet

Araştırmada, Türkiye'ye farklı ülkelerden gelmiş olan yabancı öğrencilerin, günlük yaşamlarında karşılaştıkları *hastane, yurt-pansiyon, lokanta-restoran, pazar-market* gibi sosyal ortamlara özgü Türkçe eşya, mekân, işlem ve kavramların isimlerini informal ortamlarda öğrenmelerini sağlayarak, informal ortamlarda Türkçe öğretiminin yabancı uyruklu öğrencilerin sözcük bilgilerine etkisini ve informal ortamlarda Türkçe öğrenmeye yönelik görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Giresun Üniversitesi TÖMER'in Hazırlık A ve B şubelerinde okuyan 20 kişilik A (temel) seviyesindeki öğrencilerden rastgele oluşturulmuştur. Araştırma deneysel araştırma modellerinden ön test-son test kontrol gruplu modele göre tasarlanmıştır. Veri toplama aracı olarak *Türkçe Sözcük Testi*, deneysel işlem öncesi ve sonrasında, *Görüşme Formu* ise uygulama sonrasına uygulanmıştır. Verilerin analizinde nicel ve nitel tekniklerden yararlanılmıştır.

Araştırma sonucunda, informal öğrenmenin öğrencilerin sözcük öğretimi başarısını sınıf içi ve geleneksel öğretime nazaran daha fazla artırdığı; ayrıca Türk dünyasından ve diğer yabancı uyruklu öğrencilerin informal ortamlarda Türkçe öğrenmeye yönelik dili kullanma, kültürü tanıma ve uygulamaya aktarma gibi açılardan olumlu yönde görüşe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: İnfomal öğrenme, sözcük öğretimi, ders dışı etkinlikler

Giriş

Dünyanın hemen her bölgesinde öğretimi yapılan, bilimsel araştırmalara konu olan, dünya dillerine katkıda bulunan Türk dili, en yaygın ve en köklü dünya dillerinden biridir (Akalın, 2010, 204). Yapılan istatistiklere göre, dünya'da en fazla konuşulan ilk beş dil içerisinde yer almaktadır. Türkçenin zaman ve mekâna sığdırılmayacak esrarengiz bir yapısı vardır. İlk başta zor gibi görünen bu esrarengiz yapı, içine girildiği zaman tamamen ortadan kalkmakta ve insanları kendine çekmektedir. Bu büyü-

* Doç. Dr.; Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü

** Giresun Üniversitesi TÖMER Türk Dili Öğretmeni

lü atmosferin içinde kendini bulan insanlar; Türkçe söylemenin, Türkçe konuşmanın, Türkçe yazmanın tadına varmakta ve Türkçeyle yeni ufuklar yaratma fırsatı bulmaktadır.

Türkçe dünya dilleri arasında en erken ulus dili olan birkaç dilden birisidir. Ulus dili olmasının bazı nedenleri vardır: Türkçe; “1. Dünyanın en eski dillerinden birisi, 2. Dünyanın en geniş mekânlarından birine yayılmış dillerinden birisi, 3. Dünyanın en çok konuşulan dillerinden birisi, 4. Dünyanın en zengin dillerinden birisi (a. Ses ve musiki zenginliği bakımından, b. söz varlığı bakımından, c. anlatım gücü bakımından) 5. Dünyanın en mantıklı ve kurallı dillerinden birisi konumundadır (Karaörs, 2005, 11). Öğrenilebilirlik ve kullanılabilirlik açısından bu kadar niteliğe sahip bir dilin dünyada çok geniş coğrafyalarda ve kalabalık kitlelerce hem ana dili hem de yabancı dil olarak konuşulması ve layık olduğu değeri görmesi doğal bir sonuçtur.

Türkiye ve Türkçe gelişen sosyoekonomik ve politik ilişkiler ile birlikte, bugün dünya devletleri ve dünya dilleri ile yarışır hâle gelmiştir. Türkiye'nin ekonomik, siyasal, askeri, eğitsel ve kültürel alanlarda yaptığı hamleler dünyada yabancı dil olarak Türkçeyi önemli yerlere getirmiştir (Arslan, 2012, 180). Bu durumdan dolayı da dilimizin yabancılara öğretimi konusunda, birçok alanda, özel kuruluşlarca, eğitim-araştırma, kültür merkezlerince ve üniversitelerin bünyesinde çeşitli faaliyetler yürütülmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe, yabancıların günlük iletişim, meslek, turizm vb. ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri amacıyla iletişim temelli olarak sözlü anlama ve anlatım ile yazılı anlama ve anlatım boyutları ile Avrupa Dil Portfolyosuna uygun olarak öğretilmektedir. Farklı metotların kullanıldığı yabancı dil olarak Türkçe öğretimi dinleme, okuma, karşılıklı konuşma, yazma ve bu becerilerin düzenli kullanılabilmesi için dil bilgisi kuralları kavratılarak yapılmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenme alanları ile ilgili teori ve pratikte başarı sağlanabilmesi için şüphesiz hedef kitleye Türkçe sözcük hazinesi kazandırılmalı ve sözcük bilme düzeyleri geliştirilmelidir. Dolayısıyla “yabancı dil öğretiminde özellikle sözcük öğretimi önemle üzerinde durulması ve çalışılması gereken bir konudur. Çünkü insanlar sözcük dağarcıkları oranında konuşurlar. sözcük dağarcığı, bireyin öğrenme yaşantısı sonucunda bellekte depolanan birikimi ifade etmektedir” (Karatay, 2007, 144). Söz konusu yabancı dil öğretimi olduğunda bu daha da önem kazanmaktadır. Çünkü, dil becerileri ancak yeterli sözcük hazinesi ile işlevini yerine getirebilir. Yabancı dil öğretiminde -ana dili edinim ve gelişim sürecindeki yaşanmışlık, model alma vb. öğrenmeler olmaksızın-kısa sürede iletişim kurabilme hedeflendiğinden sözcük hazinesinin değeri artmaktadır.

Yabancılara Türkçe öğretiminde, sözcük öğretimine yönelik amaca, öğrenciye, öğrenme süresine, içeriğe ve mekâna göre değişiklik arz edecek farklı öğretim teknolojilerine ve yöntemlerine başvurulmalıdır. Mesela, temel seviyedeki bir yabancı öğrenciye günlük iletişimde gerekli sözcük ve kavramların öğretiminde, başlangıçta ders kitabı yerine videolara ve röportajlara başvurulabilir, akabinde -ders kitabı-

la birlikte- örneklendirilen sözcüklerle ilgili etkinlik temelli öğrenme çalışmaları yapılabilir, değerlendirme kısmında bulmacalar ve oyunlar işe koşulabilir. Dil kullanımıyla ilgili temel bilgi ve beceriler için doğal yöntemden, konuşma becerileri için işitsel-dilsel yöntemden, dilin özel ve sosyal yaşam alanındaki kullanım durumları için iletişimsel yaklaşımdan yararlanılabilir. Tüm öğretim sürecinde sınıf içi ve dışı öğrenme ortamlarının özelliklerine de dikkat edilmelidir. Bunun nedeni ise, yeni bir dil öğrenen bireylerin dilin temel yapı taşları olan sözcükleri kolay, zevkli ve kalıcı bir şekilde öğrenmelerini sağlamaktır. Kalıcı öğrenmeyi sağlamanın yollarından biri de öğretimi, öğrencinin de işin içerisinde olduğu ve daha fazla duyusuyla öğrenmenin içinde yer alacağı bir ortamda gerçekleştirmektir. Bu nedenle eğitim, okulun duvarları ve öğretim programlarının beklentileri ile sınırlandırılmamalıdır (Maden, 2012, 36). Dil, bireyin iletişim ihtiyacını hissettiği ve çeşitli yollarla iletişim kurduğu doğal ortamın koşulları dikkate alınarak öğretilmelidir. Bunun için öğrencileri bizzat sosyal hayatın içine sokarak ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde, informal yolla öğrenmelerini sağlamak gerekmektedir. Ülkesinden uzaklarda, farklı bir ülkeye gelen “öğrenciyi motive etmek ve bu dili öğrenebileceğine olan güveni sağlamak için ilk dersler, ilk haftalar ve ilk aylar çok önemlidir” (Arslan, 2011, 1). Okullarda formal yoldan verilen eğitim öğrencilerin uyum süreçlerini yeterince destekleyemeyebilir. Bunun için, formal eğitime göre daha etkili, yabancı öğrencilerin tanıma ve uyumlarını artırıcı; farklı coğrafya, farklı kültür ve farklı hayat standartlarına göre yaşayabilmelerini kolaylaştırıcı, çağdaş eğitim anlayışı ışığında birden fazla duyuya hitap eden, yaparak yaşayarak ve doğal ortamda öğrenmelerine fırsat sunabilecek nitelikte olan informal eğitim devreye sokulmalıdır.

İnformal Dil Öğretimi

Eğitim, okullarda planlanarak (formal) ve okul dışında doğal ortamda, programın dışında (informal) olmak üzere iki şekilde gerçekleşir. Günümüzde okullar eğitim sürecinin en önemli kısmını oluşturur. Eğitim yalnız okullarda yapılmaz. Günlük hayattaki eğitim-okul bitişikliği, eğitim denince okulu anımsatır. Oysa okul dışında da gençleri ve yetişkinleri bir mesleğe hazırlamak ve onların hayata uyumlarını kolaylaştırmak için açılmış kısa süreli eğitim veren kurumlar vardır. Ayrıca eğitim ailede, iş yerinde, asker ocağında, camide ve insanların oluşturdukları çeşitli gruplar içinde de yer alır (Fidan, 2012, 4).

İnsan sadece okulda öğretmenin anlattıklarını dinleyerek öğrenmez, doğumundan itibaren evde ana babadan, aile büyüklerinden, akrabalarından, arkadaşlarından, komşularından, televizyondan, sinemadan, tiyatrodan, müze gezilerinden, kitap, gazete ve dergilerden hayatı boyunca öğrenmeye devam eder (Türkmen, 2010, 47). İnformal öğrenme, içgüdü ve ihtiyaçlar doğrultusunda, gerçek yaşam durumlarında diyalog kurma, deneyim ve keşfetme becerisi kazandırma, özel ve sosyal ortamları tanıma ve yararlanma, gelişigüzel öğrenme, günlük yaşamın gerektirdiği istenen ve istenmeyen davranışların kazanılmasını içeren bir süreçtir. İnformal öğrenme, okul dışında ihtiyaca göre belirlenen yaşam alanlarındaki çeşitli eğitici etkinlikler ve örnek olaylarla yer yer de gerçek olaylardan yararlanarak hedefine ulaşır. İnformal

öğrenme ortamlarında eğitimciler rehber, yönlendirici, etkileşimi sağlayan ve sosyal durumun bir parçası olarak bulunurlar. Buna ek olarak;

- ⇒ İnfomal ortamda eğitimcilerin uyguladıkları etkinliklerin merkezinde diyalog bulunmalıdır.
- ⇒ Uygulanan etkinlikler farklı ortamlarda ve hatta aynı günde olmalıdır. (Okullar, üniversiteler, caddeler, alış-veriş merkezleri, evler, işyerleri, kültürel ve sportif merkezler vb.)
- ⇒ İnfomal öğrenme etkinliklerinde daha derin bir tecrübe ve keşfetmeye odaklanılmalıdır.
- ⇒ Gruplar ve/veya toplumlararası iletişime özel özen gösterilmelidir.
- ⇒ Etkinlikler için çok çeşitli metotlar kullanılmalıdır. Bunları yaparken formal yaklaşımlardan da yardım alarak öğrenme gerçekleştirebilir. (Drama, örnek olay, beyin fırtınası gibi)
- ⇒ Etkinlikler her yaştan çocuk, yetişkin ve yaşlı demeden, doğal yaşantıya, olay ve duruma uygun şekilde yapılmalıdır. İnfomal eğitimin yaşamın içinde ve yaşam boyu öğrenme olduğu unutulmamalıdır.
- ⇒ Hedef kitlenin özel ilgi alanları geliştirilmelidir. (Çocuk oyunları ve gelişimi, toplum gelişimi, edebiyat ve temel eğitim, macera etkinlikleri, sanatsal ve kültürel faaliyetler, gençlik etkinlikleri vb.) (Anderson, Lucas, & Ginns, 2003; Griffin, 1994; Hofstein, Bybee & Legro, 1997; Hofstein & Rosenfeld, 1996; Jeffs & Smith, 2005)

Dil, gerçek yaşama uygun olarak ve doğal ortamda kullanımı dikkate alınarak öğretilmelidir. Bunun için de hem ana dili hem de yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde, bireyin gerçek yaşamda dili kullanımına uygun uygulama ve alıştırmalar yapması önem kazanmaktadır. Türkçenin uygulamada geçerli olan kuralları, anlam ve metin özelliklerini sezdirmeye dayalı, aktif katılımı ve yaparak yaşayarak öğrenmeyi içeren yöntem ve stratejilerle öğrenenlere kazandırılmalıdır. Bu bağlamda, çağdaş eğitim araştırmaları dil öğretiminde aktif öğrenmeyi, bireysel farklılıkları ve uygulama yapmayı öne çıkartan öğretim biçimlerinden yararlanılmasını ayrıca hayat boyu öğrenme kapsamında okul ve okul dışındaki tüm yaşam alanlarının öğrenmenin başarısı için hedeflere uygun olarak kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Sınıf içi uygulamalara ek olarak, dil becerilerinin hayat boyu geliştirilmesini hedefleyen/sağlayan okul dışında uygulanan infomal öğrenme ortamlarındaki dil öğrenme ve öğretim çalışmaları bireyin zihinsel, sosyal ve dil gelişimine yüksek oranda hizmet edebilmektedir. İnfomal ortamlarda dil öğrenme ve temel dil becerilerini geliştirme, bireyden bireye değişerek okul öncesi, okul dönemi ve daha sonraki mesleki yaşamda dil becerilerini etkileyen, ancak dil edinimi-öğretimi ve bireyin sosyal gelişimi üzerine yapılan bilimsel tespitlerin sonuçlarından hareketle önem kazanmış bir uygulama alanıdır. İnfomal dil öğrenimi/öğretimi, programlanmış okul içi dil öğretimine yer yer alternatif olabilen; fakat genel olarak dil becerilerinin günlük yaşamın ihtiyaçlarına göre sürekli desteklenebileceği bir öğrenme biçimidir.

Gerçek yaşam alanlarında dili kullandırarak geliştirmeyi ve doğru kullanım düzeyini artırmayı hedefleyen informal dil öğretiminin öğrenme psikolojisi ve sosyalleşme açısından da katkısı büyüktür. Birden fazla duyu organının harekete geçmesiyle öğrenme arasında ilişki kuran araştırmalar, insanların görüp, duyup, söyleyip ve yaptıklarının % 90'ını hatırladıklarını göstermektedir. Bu bilgilerden hareketle, okul içinde ve informal ortamlarda, gerek yerli gerekse yabancı öğrencilerin öğrenme sürecine daha fazla katılarak öğrenmelerini sağlamak amaca hizmet açısından daha etkili olacaktır. Bu da informal öğrenmenin önemini bize açık göstermektedir. Çünkü informal ortamlar öğrencileri sınıfın dar ortamından kurtarıp, onlara etkileşimli bir eğitim ortamında öğrenme fırsatı sunmaktadır. Ayrıca bu mekânlarda sözlü iletişim uygulamaları yaparak sosyal becerilerini de geliştirebilirler (Bozdoğan, 2008, 285). Belirtilen bu nitelik aynı zamanda, çağdaş eğitim sisteminin gerektirdiği ve yapılandırmacı eğitim anlayışının bizlerden istediği bir durumdur. Günümüzde bireylerden, bilgi tüketmekten çok bilgi üretmeleri beklenmektedir. Çağdaş dünyanın kabul ettiği öğrenci tipi, kendisine aktarılan bilgileri aynen kabul eden, yönlendirilmeyi ve biçimlendirilmeyi bekleyen değil, bilgiyi yorumlayarak anlamın yaratılması sürecine etkin olarak katılanlardır (Şaşan, 2002, 75). Ülkemizde informal öğrenmeye yönelik çalışmalar, bu öğrenme türlerine daha elverişli olmasından dolayı daha çok fen ve sosyal bilimlerde yoğunlaşmış ve yapılan araştırmalar da yine bu alanlarla ilgili olmuştur.

İnformal eğitimin etkileşimli, katılımcı, eğlenceli bir eğitim olması yabancılara Türkçe öğretimi için de uygun bir öğrenme biçimi olduğunu göstermektedir. Çünkü okulda sadece gramer ağırlıklı verilen yabancı dil öğretimindeki başarısızlıklar ya da istenilen düzeyde olmayan öğretim başarısı farklı öğrenme ve öğretim biçimi ihtiyacının doğduğunu kanıtlamaktadır. Buna rağmen Türkçenin ana dili ve yabancı dil olarak öğretiminde informal öğrenme yaklaşımını temele alan araştırmalar sınırlı sayıdadır. Hayat boyu öğrenme, günümüz eğitim politikalarını belirleyen bir anlayıştır. İnformal öğrenme tam manasıyla bir hayat boyu öğrenme yaklaşımıdır. Bahsedilen gerekçelerden hareketle, yabancılara Türkçe öğretirken informal öğrenmeden yararlanılmasının son derece yararlı olacağı öngörülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Ülkemize gelen yabancı uyruklu öğrencilerin farklı bir coğrafyada ve farklı bir sosyal ortamda hayatlarına devam etmek zorunda olmaları, onların Türk kültürünü ve Türkçeyi en üst düzeyde öğrenmelerini gerektirmektedir. Ülkemizde ana dili ve yabancı dil öğretimi konularında anlama, anlatım, gramer ve kullanım açısından öğrenme ve öğretim başarısında birtakım sorunların ve arayışların olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada dil öğretimi sorunları ve arayışlarından hareketle informal ortamın önemi vurgulanmak istenmiştir.

Araştırmada, Türkiye'ye farklı ülkelerden gelmiş olan öğrencilerin ülkemize geldiklerinde, günlük yaşamlarında karşılaştıkları *hastane, yurt-pansiyon, lokanta-restoran, pazar-market gibi* sosyal ortamlara özgü Türkçe eşya, mekân, işlem ve kavramların isimlerini informal öğrenme ortamlarında ne düzeyde öğrendiklerini ve yaban-

cı uyruklu öğrencilerin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde informal öğrenme yaklaşımına yönelik görüşlerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Bu bağlamda “*İnformal öğrenme etkinlikleri yabancı uyruklu öğrencilerin sözcük hazinelerini geliştirmede ne kadar etkilidir?*” ana problemine bağlı olarak şu alt problemlere de yanıt aranmıştır:

- 1) Yabancılara Türkçe sözcük öğretiminde informal öğrenme yaklaşımının deney grubundaki öğrencilerin başarısı üzerine etkisi ne düzeydedir?
- 2) Yabancılara Türkçe sözcük öğretiminde geleneksel öğretim yönteminin kontrol grubundaki öğrencilerin başarısı üzerine etkisi ne düzeydedir?
- 3) İnformal öğrenme yaklaşımının uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubu arasında yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe sözcük öğretimi başarısı açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 4) Yabancı uyruklu öğrencilerin informal ortamlarda Türkçe öğretimine yönelik görüşleri ne durumdadır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, yabancı uyruklu öğrencilere yönelik informal öğrenme ortamlarının sözcük öğretimi başarısına etkisi ve informal öğrenmeye yönelik öğrenci görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada çoklu/karma metod kullanılmıştır. Yabancı öğrencilere informal ortamlarda sözcük öğretimi, deneysel araştırma modellerinden ön test-son test kontrol gruplu modele göre tasarlanmıştır. Çalışma grubundaki öğrenciler, ön test sonuçlarına göre tesadüfi olarak deney ve kontrol grubu olarak atanmıştır. Deney grubunun informal ortam uygulamalarına yönelik algı ve görüşlerinin tespiti için, nitel araştırma modellerinden fenomenolojik görüşme yapılmıştır.

Greene, Krayder ve Mayer (2005) sosyal bilimlerde, amaçlı olarak iki ya da daha fazla analiz veya veri toplama yolunun aynı araştırmada kullanılmasını karma yöntem yaklaşımı olarak tanımlamaktadırlar. Verma ve Mallick’in (2005) de vurguladığı gibi aynı araştırmada hem nicel hem de nitel yöntemin kullanılması oldukça yaygındır. Nicel yöntem aracılığıyla toplanan veriler birçok katılımcıya ulaşmayı sağlarken, gözlem, görüşme vb. gibi nitel yöntemler kullanılarak elde edilen veriler, araştırma konusunun daha derinlemesine incelenmesine imkân sağlar. Dey’in (1993) yaklaşımıyla bakıldığında, nicel yöntemlerde sayılarla elde edilen verilerin anlamlarını derinlemesine algılayabilmek için nitel veriler kullanımı yoluna gidilir. Bu gerekçelerle araştırmada, veri toplama tekniği olarak hem nicel hem nitel boyutları içeren karma yöntem kullanılmıştır. Dolayısıyla çalışmada, nicel ve nitel veriler birlikte kullanılmış, veri toplama süreci desteklenmiştir.

Çalışma Grubu

İnformel öğrenmenin yabancı uyruklu öğrencilere sözcük öğretimi üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik çalışmada, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Giresun Üniversitesi TÖMER’de “Temel Türkçe” seviyesinde öğrenim gören 41 kişilik yabancı uyruklu öğrenci tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiştir. Deney grubu 20 öğrenciden, kontrol grubu 21 “Temel Türkçe” seviyesindeki öğrenciden oluşmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Bilgiler

Deney Grubu	Uyruğu	Kontrol Grubu	Uyruğu
D1	Çin Halk Cumhuriyeti	K1	Azerbaycan
D2	Kırgızistan	K2	Azerbaycan
D3	Ukrayna	K3	Azerbaycan
D4	Azerbaycan	K4	Türkmenistan
D5	Azerbaycan	K5	Türkmenistan
D6	Azerbaycan	K6	Gürcistan
D7	Azerbaycan	K7	Azerbaycan
D8	Azerbaycan	K8	Azerbaycan
D9	Azerbaycan	K9	Azerbaycan
D10	Azerbaycan	K10	Azerbaycan
D11	Azerbaycan	K11	Azerbaycan
D12	Azerbaycan	K12	Azerbaycan
D13	Kazakistan	K13	Azerbaycan
D14	Kazakistan	K14	Azerbaycan
D15	Türkmenistan	K15	Azerbaycan
D16	Filistin	K16	Azerbaycan
D17	Azerbaycan	K17	Azerbaycan
D18	Azerbaycan	K18	Özbekistan
D19	Çin Halk Cumhuriyeti	K19	Özbekistan
D20	Azerbaycan	K20	Çin Halk Cumhuriyeti
		K21	Türkmenistan

Çalışma grubundaki yabancı uyruklu öğrenciler sekiz (8) farklı ülkeden Türkiye’ye eğitim görmek için gelmişlerdir.

* Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER)

Tablo 2. Uygulama Sürecine Yönelik İşlemler

Grup	Ön Test	Yöntem (Bağımsız Değişken)	Son Test
Deney	KBF	İnformel öğrenme	TST İOYGF
Kontrol		Geleneksel öğretim (Düz Anlatım)	

Deney grubuna yönelik işlemler

Uygulama sürecinde, ilk olarak Türkiye'ye yurtdışından gelmiş yabancı uyruklu öğrencilerle yapılandırılmış ve açık uçlu maddeler içeren *Görüşme Formu* aracılığıyla yapılan mülakat neticesinde, sosyal yaşam durumlarına yönelik ihtiyaç analizi yapılmıştır.

İhtiyaç analizine uygun olarak Türkiye'ye uyum süreçlerinde öğrencilerin en sık muhatap oldukları ortamlara / durumlara ait mekân, eşya, işlem, kavram vb. isimlerini içeren sözcük havuzu oluşturulmuştur.

İnformel ortamlara yönelik hazırlanmış sözcük havuzundan örnekler:

Alışveriş	Sağlık	Konaklama
<i>Kasap</i>	<i>Eczane</i>	<i>Askılık</i>
<i>Kasiyer</i>	<i>Hasta</i>	<i>Çamaşır makinesi</i>
<i>Manav</i>	<i>Hastane</i>	<i>Havlu</i>
<i>Etiket</i>	<i>Tekerlekli sandalye</i>	<i>Saç kurutma makinesi</i>
<i>Pazarlık</i>	<i>Sedye</i>	<i>Yorgan</i>

İhtiyaç analizi doğrultusunda belirlenen konaklama, alışveriş, sağlık, emniyet ve ulaşım ortamlarında uygulama beş hafta boyunca sürdürülmüştür.

Sözcük havuzuna alınan sözcüklerin seçiminde, seçilen sözcüklerin öğrencilerin bu ortamlardaki işlerini kolaylaştırıcı olmasına dikkat edilmiştir. (*Hastane, doktor, eczane, hasta, kayıt, bavul, yatak, yorgan, yastık, havlu, banyo, ranza, ütü, havlu, çamaşır makinesi, kahvaltı, alışveriş, alışveriş sepeti, kasiyer, etiket, kasap, manav, market, madeni para, kâğıt para, pazar vb.*) Yine bu sözcükler seçilirken Türkçe eğitimi uzmanlarının ve TÖMER okutmanlarının da görüşlerine başvurulmuştur.

Belirlenen informal öğrenme ortamlarında, öğrencilere çeşitli örnek olay, drama ve çeşitli etkinliklerle öğretilecek sözcüklere yönelik alıştırmaları içeren kılavuzlar hazırlanmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilere, sözcüklerin anlamını araştırmak ve öğrenmek için sözlük kullanmalarının zorunlu olduğu hatırlatılmış, Türk Dil Kurumunun ilköğretim düzeyi sözlüğü ve Büyük Türkçe Sözlük (2011)'ü tanıtılmış, nasıl kullanılacağı ve erişileceği izah edilmiştir.

İnformal ortamlarda yapılan sözcük çalışmalarında yabancı öğrenciler, kılavuzları okuyup anladıktan sonra, uygun Türkçe sözcükleri kullanarak sözlü iletişim kurmuşlardır. Bu süreçte okuma ve konuşma becerileri günlük yaşamdaki ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri oranda sergilenmiştir. Temel Düzey öğrencilerinin öğrendikleri sözcükleri basit cümlelerle kullanmasına özen gösterilmiştir. İnformal ortamlarda yapılan sözcük çalışmaları sırasında çeşitli ses kayıtları alınarak dinleme becerisi, yazılı anlatım çalışma yapıtları kullanılarak yazma becerisi desteklenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın uygulama aşamaları aşağıda gösterilmiştir:

Uygulama Süreci

1. Öğrencilerin bilgilendirilmesi
2. İnformal ortamların belirlenmesi
3. Seçilen informal ortamlara ait sözcük havuzunun oluşturulması
4. Sözcük alıştırmalarını içeren kılavuzun hazırlanması, tanıtımı ve dağıtımı
5. Sözcük testinin öğrencilere ön test olarak uygulanması
6. İnformal ortamlarda sözcük öğretimi etkinliklerinin yapılması
7. Sözcük testinin öğrencilere son test olarak uygulanması

Uygulama aşamalarındaki işlemler, araştırmacılar tarafından TÖMER okutmanlarından destek alınarak gerçekleştirilmiştir.

Kontrol grubuna yönelik işlemler

Avrupa Dil Portfolyosuna uygun olarak A seviyesindeki öğrencilere, okuma çalışmaları her hafta sınıf içi öğretim çalışmaları şeklinde geleneksel öğretim/düz anlatım yöntemiyle TÖMER'de sürdürülmüştür. Kontrol grubundaki öğrencilere, okuma anlama faaliyetleri içinde sözcük öğretimi, haftanın bir günü ilgili sınıfın Türkçe okutmanı tarafından, beş hafta boyunca, yapılmıştır. Kontrol grubunda, yabancılara Türkçe öğretimi için kullanılan ders kitabı temele alınarak, sözcük öğretimi çalışmaları yapılmıştır. Kontrol grubundaki öğrencilere uygulamanın başında ön test ve sonunda son test uygulaması dersi yürüten TÖMER okutmanı tarafından yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Araştırmada, çalışma grubuna ait bilgileri elde etmek için “**Kişisel Bilgi Formu (KBF)**” hazırlanmıştır. İnfomal ortamlarda yapılan sözcük öğretimi çalışmalarının başarıya etkisini tespit etmek amacıyla, Türkçe yeterlilik sınavlarında (TYS) ve yabancı uyruklu öğrenci seçme sınavlarındaki (YÖS) sorular örnek alınarak, uygulama sırasında mülakat vasıtasıyla tespit edilmiş sözcük havuzundaki sözcüklerin öğrenilme durumlarını ölçecek “**Türkçe Sözcük Testi (TST)**” ve yabancı uyruklu öğrencilerin infomal ortamlarda yapılan Türkçe sözcük öğretimi uygulamalarına yönelik görüşlerini tespit etmek amacıyla da yapılandırılmış ve açık uçlu maddeler içeren “**İnfomal Ortamlara Yönelik Öğrenci Görüşme Formu**” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

“Türkçe Sözcük Testi” 60 sözcüğün öğrenilme durumunu tespit etmek amacıyla çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı ve görsel içerikli soruları içermektedir. Türkçe Sözcük Testinin hazırlanmasında, infomal ortamlara yönelik hazırlanan sözcük havuzu ve ilköğretim okul sözlüklerindeki anlamları temel alınmıştır. Hazırlanan 30 soruluk taslak test, pilot olarak Giresun Üniversitesi TÖMER’de öğrenim gören 30 yabancı uyruklu öğrenciye uygulanmış, Türkçe eğitimi uzmanları (5) ve TÖMER (3) okutmanlarınca incelenmiştir. Testin kapsam geçerliliğine yönelik yapılan ön uygulamalar neticesinde bazı sorular değiştirilmiş ve bazı soruların kullanımından vazgeçilmiştir. Türkçe sözcük testinin pilot uygulamasından elde edilen veriler üzerinde yapılan güvenilirlik analizi neticesinde, 5 soru testten çıkartılarak iç tutarlılık düzeyi hesaplanmış ve testin *Cronbach Alfa* katsayısı 0,867 olarak tespit edilmiştir. Türkçe Sözcük Testi, 0-100 arasında puanlandırılmıştır. Her soru dört (4) puan üzerinden hesaplanmıştır. Yapılan ölçek geliştirme çalışmaları neticesinde kapsam geçerliliği sağlanmış ve iç tutarlılığı yeterli düzeyde olan *Türkçe Sözcük Testi*, araştırmada ön test ve son test olarak kullanılmıştır.

Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe sözcük öğretimi başarıları ölçüldükten sonra, infomal ortamlarda yürütülen öğretim faaliyetlerine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yapılandırılmış ve yapılandırılmamış/açık uçlu maddeler içeren “*İnfomal Ortamlara Yönelik Görüşme Formu*” uygulanmıştır. Görüşme formuna ek olarak, çalışma grubundaki öğrencilerin infomal öğrenmeye yönelik görüşlerini daha ayrıntılı ve bakış açılarını daha net belirleyebilmek için ses kayıt cihazı aracılığı ile gönüllü öğrencilerle “*İnfomal öğrenme etkinlikleri Türkçeyi kullanmanıza ne tür katkılar sağladı? ve İnfomal öğrenme etkinliklerinin Türkçeye ve Türk kültürüne yönelik düşüncelerinizdeki etkisi hakkında bilgi veriniz.*” soruları çerçevesinde görüşme yapılmıştır.

Araştırmada ulaşılan verilerin analizinde farklı analiz tekniklerinden yararlanılmıştır.

Deney ve kontrol grubundaki yabancı uyruklu öğrenciler arasında sözcük öğretimi başarısı açısından fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla hangi istatistik tekniklerinin kullanılacağını belirlemek için, SPSS 16 programı aracılığıyla değişkenlerin dağılımının normalliği incelenmiştir. “Grup büyüklüğünün 50’den küçük

olması Shapiro-Wilks, büyük olması durumunda Kolmogorov-Smirnov testleri veri dağılımının normalliği için kullanılır. Analizde p değerinin ,05'ten küçük olması verilerin normal dağılım sergilemediğini göstermektedir" (Büyüköztürk, 2006, s. 42). İlkesinden hareketle, araştırma gruplarında öğrenci sayısı (*Kontrol: 21 - Deney: 20*) bu sınırın altında olduğu için Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır.

Tablo 3. Değişkenlerin Dağılımının Normalliğine İlişkin Test Sonuçları

Grup	Ölçüm	n	X	ss	Shapiro-Wilks	p
Deney	Ön Test	20	35,2000	14,13320	,927	,134
	Son Test		88,7000	11,03630	,920	,097
Kontrol	Ön Test	21	43,4095	15,09841	,922	,107
	Son Test		73,6190	10,38497	,917	,088

Tablo 3'te, Shapiro-Wilk testi sonuçlarından değişkenlerin normal dağılıma sahip olduğu görülmektedir ($p>,05$). Değişkenlerin normal dağılım göstermesi nedeniyle araştırmada elde edilen nicel verilerin analizinde parametrik istatistik teknikleri kullanılmıştır.

Türkçe Sözcük Testi aracılığıyla elde edilen verilerin analizinde; ön ve son test ölçümleri arasındaki ilişkiyi göstermek için parametrik istatistik testlerinden bağımsız örneklem ve ilişkili örneklem t testi kullanılmıştır.

İnformal ortamlarda öğrenmeye yönelik görüşme formu aracılığıyla elde edilen veriler içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Görüşme formuyla elde edilen veriler, frekans – yüzde analizi ve kategorik içerik analizine tabi tutulmuştur.

BULGULAR

Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Sözcük Öğretimi Başarılarına İlişkin Bulgular

İnformal ortamlarda öğrenme ile geleneksel öğretimin sözcük öğretimi başarısı üzerinde ne düzeyde etkisinin olduğunu görebilmek için kontrol ve deney grubu öğrencilerinin Türkçe Sözcük Testi (TST) ön test - son test verileri Bağımsız Örneklem ve İlişkili Örneklemeler *t testi* ile karşılaştırılmıştır.

Deney Grubunun Türkçe Sözcük Öğretimi Başarısına İlişkin Bulgular

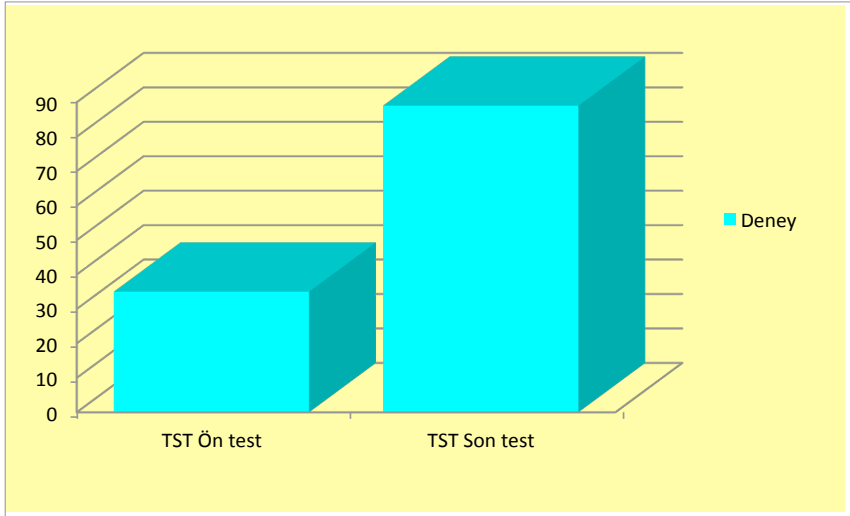
İnformal ortamlarda öğrenme ile öğretimin uygulandığı deney grubunun TST ön test ve son test karşılaştırma sonuçları Tablo 5'te verilmiştir:

Tablo 5. Deney Grubunun TST Ön Test-Son Test Karşılaştırma Sonuçları

Deney	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Ön test	20	35,2000	14,13320	13,343	,000 *
Son test		88,7000	11,03630		

Tablo 5'te deney grubundaki yabancı uyruklu öğrencilerinin sözcük testi verileri üzerine yapılan *bağımsız örneklem t testi* sonuçları gösterilmiştir. Tabloya göre ön test ve son test sonuçları arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t= 12,445$; $p< 0,05$). Deney grubundaki yabancı uyruklu öğrencilerin sözcük öğretimi başarı ortalamaları, ön testte 35,20 iken son testte bu oran 87,01'e yükselmiştir. İnfomal öğrenme ortamlarında yapılan Türkçe sözcük öğretimi çalışmalarının yabancı öğrencilerin başarısını anlamlı düzeyde artırdığı görülmektedir.

Deney grubu *Türkçe Sözcük Testi* ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki ilişki Şekil 3'te daha açık görülmektedir:

Şekil 3. Deney grubunun TST ön test ve son test karşılaştırması

Deney grubunda yer alan yabancı öğrencilerin Türkçe Sözcük Testi aritmetik ortalamaları incelendiğinde; ön test ortalamaları 35,20 iken son testte bu oran 88,70'e yükselmiştir. Bu artış informal ortamlarda öğrenme etkinliklerinin –öğretim yöntemi/biçimi dışındaki bağımsız değişkenler sabit tutulduğunda- yabancılara Türkçe sözcük öğretimi başarısı üzerinde fark edilebilir bir etkisinin olduğunu göstermektedir.

* $p< 0,05$

Kontrol Grubunun Türkçe Sözcük Öğretimi Başarısına İlişkin Bulgular

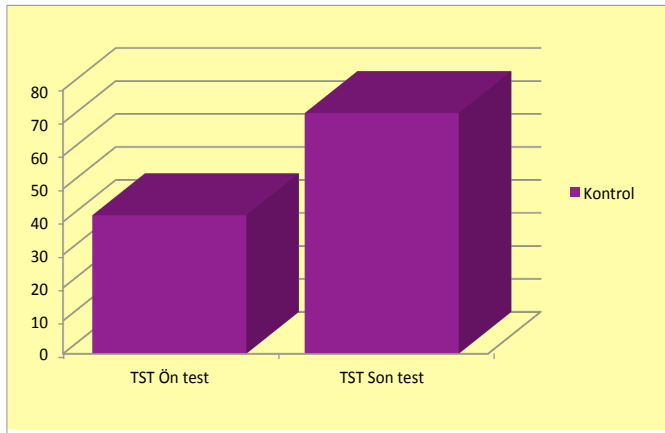
Geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun Türkçe Sözcük Testi ön test ve son test karşılaştırma sonuçları Tablo 6'da verilmiştir:

Tablo 6. Kontrol Grubunun TST Ön Test - Son Test Karşılaştırma Sonuçları

Kontrol	N	$\bar{X}$	Ss	t	P
Ön test	21	43,4095	15,09841	-7,454	,000
Son test		73,6190	10,38497		

Tablo 6'da kontrol grubu öğrencilerinin sözcük testi verileri üzerine yapılan bağımsız örneklem testi sonuçları gösterilmiştir. Tabloya göre sözcük öğretimi ön test ve son test sonuçları arasında son test lehine anlamlı bir farklılık vardır ($t = -9,139$; $p < 0,05$). Kontrol grubundaki yabancı uyruklu öğrencilerin sözcük testi ortalamaları, ön testte 42,40 iken son testte bu oran 79,33'e yükselmiştir. Geleneksel öğretim yöntemi ile sınıf içinde yürütülen sözcük öğretiminin yabancı öğrencilerin başarısını anlamlı düzeyde artırdığı görülmektedir.

Kontrol grubu *Türkçe Sözcük Testi* ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki ilişki Şekil 2'de daha açık görülmektedir:

Şekil 2. Kontrol grubunun YNBT ön test ve son test karşılaştırması

Kontrol grubunda yer alan yabancı öğrencilerin Türkçe Sözcük Testi aritmetik ortalamaları incelendiğinde; ön testte ortalamaları 42,40 iken son testte bu oran 73,61'e yükselmiştir. Bu artış geleneksel öğretimin -öğretim yöntemi / biçimi dışındaki bağımsız değişkenler sabit tutulduğunda- Türkçe sözcük öğretimi başarısı üzerinde etkisinin olduğunu göstermektedir.

Deney ve Kontrol Grubunun Türkçe Sözcük Öğretimi Başarısına İlişkin Bulgular

Tablo 5 ve 6'da hem geleneksel öğretimin sınıf içinde hem de informal öğrenme ortamlarında sınıf dışında yapılan çalışmaların sözcük öğretimi başarısını artırdığı görülmektedir. Kontrol ve deney gruplarının sözcük öğretimi başarıları ise Tablo 7'de karşılaştırılmıştır:

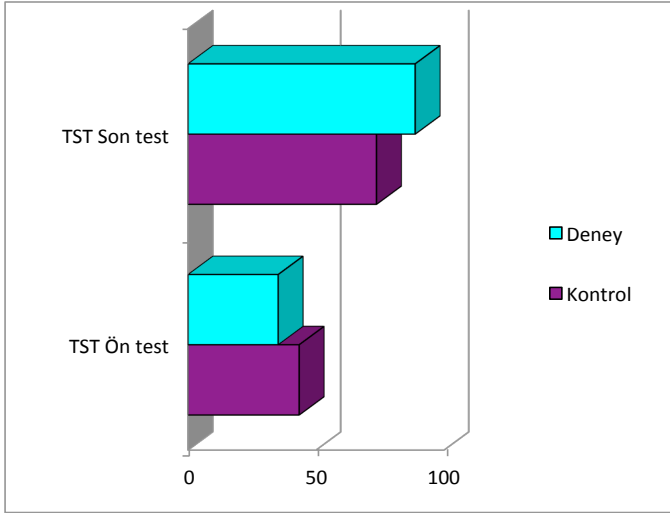
Tablo 7. Deney ve Kontrol Gruplarının TST Ön Test ve Son Test Karşılaştırma Sonuçları

	Grup	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
TST ön test	Kontrol	21	42,4000	15,37051	-1,468	0,158
	Deney	20	35,2000	14,13320		
TST son test	Kontrol	21	73,6190	10,38497	3,814	0,001
	Deney	20	88,7000	11,03630		

Tablo 7'de kontrol ve deney grubundaki yabancı öğrencilerin sözcük testi ön test ve son test verileri üzerine yapılan ilişkili örneklem t testi sonuçları gösterilmiştir. Ön testte kontrol grubu öğrencilerinin ortalaması 42,40; deney grubu öğrencilerinin ortalaması 35,20'dir. Uygulama öncesindeki ön ölçümde kontrol ve deney grupları arasında sözcük öğretimi başarıları açısından anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir ($t= 1,468$; $p> 0,05$).

Son testte kontrol grubu öğrencilerinin ortalaması 73,61; deney grubu öğrencilerinin ortalaması ise 88,70'tir. Son testte kontrol ve deney grupları arasında deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir ($t= 3,814$; $p< 0,05$). Bu sonuç, yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe sözcük öğretiminde sınıf dışında informal ortamlardaki öğrenmenin sınıf içindeki geleneksel öğretime göre daha başarılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Kontrol ve deney gruplarının *Türkçe Sözcük Testi* ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki ilişki Şekil 1'de daha açık görülmektedir:

Şekil 1. Kontrol ve deney gruplarının TST ön test ve son test karşılaştırması

Ön testte kontrol grubundaki yabancı öğrencilerin sözcük öğretimi başarılarının ortalaması 43,40; deney grubu öğrencilerinin ise 35,20 iken son testte kontrol grubu öğrencilerinin aritmetik ortalaması 73,61; deney grubu öğrencilerinin ise 88,70' e yükselmiştir. Bu artış, informal ortamlarda yabancılar Türkçe sözcük öğretiminin geleneksel öğretime göre başarıyı daha fazla artırdığını ortaya koymaktadır.

Kontrol ve deney grubundaki yabancı uyruklu öğrencilerin sözcük öğretimi sürecindeki başarı düzeyleri ayrı ayrı değerlendirildiğinde iki farklı öğretim biçiminin de başarı üzerinde belirli ölçüde etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Yabancı Uyruklu Öğrencilerin İnformal Türkçe Öğretimine

Yönelik Görüşleri

Farklı ülkeden Türkiye'ye yükseköğrenim için gelmiş yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenirken, sözcük hazinelerini ve sözcük bilgilerini geliştirmek amacıyla informal ortamlarda bir dizi yarı planlanmış örnek olay, drama, bireysel/grup tartışmasına ve gerçek yaşam durumlarına katılmaları sağlanmıştır. Araştırma kapsamında, ihtiyaç analizi doğrultusunda Türkçe sözcük öğretimine yönelik informal öğrenme ortamları oluşturulmuştur. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe sözcük bilgilerini geliştirmek için yapılan sınıf/ders dışı eğitici çalışmalarla ilgili görüşlerini tespit ederek uygulamanın etkisini ve daha sonraki araştırma ve eğitim faaliyetlerine katkısını artırmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda yapılandırılmış ve yapılandırılmamış/ açık uçlu maddeler içeren *İnformel Ortamlara Yönelik Görüş Anketi* yardımıyla yabancı uyruklu öğrencilerin görüşleri alınmış frekans – yüzde ve kategorik içerik analizi biçiminde yorumlanmıştır.

Görüş Maddeler	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
1. Dersliğin dışındaki çalışmalar Türkçeye olan ilgimi artırdı.	19	95	1	5	-	-
2. Dersliğin dışındaki çalışmalar Türk kültürüne olan ilgimi artırdı.	11	55	9	45	-	-
3. Dersliğin dışındaki çalışmalar beni Türkçe konuşmaya sevk etti.	18	90	2	10	-	-
4. Dersliğin dışında yapılan sözlü anlatım çalışmalarını kitap okuma isteğimi artırdı.	8	40	10	50	2	10
5. Derslik dışında yaptığımız alıştırmalar Türkçeyi öğrenmeme yardımcı oldu.	16	80	4	20	-	-
6. Ders dışındaki çalışmalar sırasında kendimi daha rahat hissediyorum.	12	60	5	25	3	15
7. Ders dışı alıştırmalar sayesinde Türkçeyi severek kullanmaya başladım.	12	60	7	35	1	5
8. Ders dışındaki çalışmalar sayesinde günlük ihtiyaçlarımda Türkçeyi daha rahat kullanabiliyorum.	14	70	5	25	1	5
9. Derslik dışındaki etkinlikleri, derslikteki çalışmalardan daha zevkli ve etkili buluyorum.	14	70	5	25	1	5
10. Derslik dışında öğrenilen sözcük, kural ve ifadelerin daha kalıcı olduğunu düşünüyorum.	15	75	3	15	2	10
11. Çalışmaların yaparak yaşayarak öğrenmeye uygun olduğunu düşünüyorum.	12	60	8	40	-	-

Yabancı uyruklu öğrencilerin informal öğrenme ortamlarında yapılan Türkçe öğretim etkinliklerine yönelik görüşleri değerlendirildiğinde;

Yabancı uyruklu öğrencilerin;

Ders dışı informal öğrenme etkinliklerinin Türkçeye olan ilgiyi artırmasına yönelik 19'u Evet, 1'i Hayır; Türk kültürüne olan ilgiyi artırmasına yönelik 11'i Evet 9'u Kısmen; Türkçe konuşmaya sevk etmesine yönelik 18'i Evet, 2'si Kısmen; kitap okuma isteğini artırmasına yönelik 8'i Evet, 10'u Kısmen, 2'si Hayır; Türkçe öğrenmeye yardımcı olmasına yönelik 16'sı Evet, 4'ü Kısmen; kendilerini daha rahat hissettirmesine yönelik 12'si Evet, 5'i Kısmen, 3'ü Hayır; Türkçeyi kullanmayı sevdirmesine yönelik 12'si Evet, 7'si Kısmen, 1'i Hayır; günlük hayattaki Türkçe kullanımını rahatlatmasına yönelik 14'ü Evet, 5'i Kısmen, 1'i Hayır; ders içi etkinliklerden daha zevkli ve etkili olmasına yönelik 14'ü Evet, 5'i Kısmen, 1'i Hayır; ders-

lik dışında öğrenilen sözcük, kural ve ifadelerin daha kalıcı olmasına yönelik 15'i Evet, 3'ü Kısmen, 2'si Hayır; yaparak yaşayarak öğrenmeye uygun olmasına yönelik 12's, Evet, 8'i Kısmen düzeyinde görüşe sahip oldukları tespit edilmiştir.

Yukarıdaki bulgulardan hareketle;

Yabancı uyruklu öğrencilere göre; informal Türkçe etkinlikleri yabancı öğrencilerin Türkçeyi ve Türk kültürünü sevmelerine, ilgi duymalarına, günlük yaşamlarında dili rahat ve kolay kullanmalarına, kalıcı ve yaparak yaşayarak öğrenmelerine, Türkçe konuşma isteklerini artırmasına ve Türkçe kitap okumaya sevk etmesine katkıda bulunmaktadır.

12.Ders dışındaki informal öğrenme etkinlikleri Türkçeyi kullanmanıza ne tür katkılar sağladı? sorusu doğrultusunda yabancı uyruklu öğrencilerin görüşleri:

Yabancı uyruklu öğrencilerin bu soruyla ilgili görüşleri iki başlıkta değerlendirilmiştir:

1.Türk dünyasından öğrencilerin görüşleri

Türk kökenli öğrenciler Türkiye'ye geldikleri ilk zamanlar anlaşma konusunda çok fazla sıkıntı yaşamadıklarını ancak kavramların isimleri konusundaki farklılıktan kaynaklanan sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Yapılan ders dışı / informal öğrenme etkinlikler sayesinde günlük hayatta daha rahat iletişim kurabilir hâle geldiklerini ve bunun sayesinde de kendilerinde Türkiye Türkçesi konuşmaya karşı daha fazla ilgi uyandığını belirtmişlerdir.

2.Yabancı kökenli öğrencilerin görüşleri

Yabancı kökenli öğrenciler, informal öğrenme etkinliklerinin temel ihtiyaçlarını giderme konusunda ihtiyaç duydukları kavramların öğretiminde oldukça yararlı olduğunu ve yapılan etkinlik ve alıştırmalar sayesinde sözcüklerin öğrenimi ve telaffuzu konusunda çok büyük katkı sağladığını belirtmişlerdir.

13.Ders dışındaki informal öğrenme etkinliklerinin Türkçeye ve Türk kültürüne yönelik düşünceleriniz üzerindeki etkisi hakkında bilgi veriniz? sorusu doğrultusunda yabancı uyruklu öğrencilerin görüşleri:

1.Türk dünyasından öğrencilerin görüşleri

Öğrenciler informal öğrenme etkinliklerinin Türk kültürüne uyumlarını hızlandırdığını ve sosyal hayatta ihtiyaçlarını giderecek kadar Türkçe öğrenmelerine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Ayrıca bazı Türk dünyasına ait öğrenciler kendi kültürlerini burada görme imkânına sahip olduklarını, coğrafyalar farklı olsa da kültürlerin benzediğini belirtmişlerdir.

2.Yabancı kökenli öğrencilerin görüşleri

Türk dünyası dışından gelen yabancı öğrenciler, informal öğrenme etkinliklerinin Türk kültürünü ve Türkçeyi tanımalarına katkı sağladığını ve bu sayede yerli halkla kaynaşma imkânı bulduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca yapılan alıştırmalar sayesinde Türkçeyi daha hızlı konuşmaya başladıklarını ve temel ihtiyaçlarını giderme konusunda büyük yol kat ettiklerini ifade etmişlerdir.

Tartışma ve Öneriler

Ana dili ve yabancı dil öğrenme sürecinde, anlama ve anlatma becerilerinin yaşam koşullarına uygun, bireyin istek, duygu ve düşüncelerini doğru ve etkili biçimde ifade edebilmesini sağlayacak düzeyde kazandırılması zorunludur. Bireyin gerek ana dilinde gerekse yabancı dilde çevresinden gelen uyarıcıları (bilgi, uyarı, açıklama, soru vb.) algılayıp anlamlandırması ve meramını tam ve etkili biçimde anlatabilmesi şüphesiz sözcük hazinesine bağlıdır. Bu bakımdan sözcük öğretimi faaliyetleri dil öğretimi sürecinde başta okuma anlama alanı olmak üzere diğer tüm dil becerileri/öğrenme alanları içinde yer verilmesi gereken bir konudur. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bilhassa metinden / bağlamdan hareket edilerek dil, dilin kullanım ilkeleri ve kültürel yaşamın aktarılması sözcük hazinesinin gelişmesine ve doğru yapı özelliğinde kullanılmasına bağlıdır. Bu doğrultuda, araştırmada informal öğrenme ortamlarında yabancılara Türkçe sözcük öğretiminin başarı üzerindeki etkisi tespit edilmiştir. Ayrıca, deney grubundaki yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenirken informal ortamlarda öğretici etkinliklerin yapılmasına yönelik görüşleri de belirlenmiştir. Bulgulardan hareketle deney ve kontrol grubundaki yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe sözcük öğretimi başarıları karşılaştırıldığında;

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin Türkçe sözcük testi ön test ve son test başarı ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Bu bulgu, yabancı uyruklu öğrencilerin sözcük öğretimi sürecindeki başarı düzeyleri ayrı ayrı değerlendirildiğinde iki farklı öğretim biçiminin de başarı üzerinde belirli ölçüde etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Buna ek olarak, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön test başarı ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($t=1,468$; $p > 0,05$). Ancak, son test ortalamaları açısından deney ve kontrol grubu öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farkın olduğu görülmüştür ($t=3,814$; $p < 0,05$). Bu bulgu, yabancı uyruklu öğrencilere sınıf dışı informal ortamlarda Türkçe sözcük öğretiminin, sınıf içi geleneksel öğretime göre daha başarılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma sonuçlarından hareketle, yabancı uyruklu öğrencilerin informal öğrenme ortamlarında Türkçe öğrenmenin sınıf içindeki öğretime göre daha faydalı olduğuna dair görüşe sahip oldukları; ayrıca yabancı öğrencilerin informal ortamlardaki etkinliklerin Türkçe öğrenmeyi zevkli hâle getirmesi, kolaylaştırması, öğrenmeye yardımcı olması, Türkçeye ve Türkçe kültürüne ilgiyi artırması, günlük yaşamdaki ihtiyaçları karşılamada Türkçe kullanımını etkili ve kolay hâle getirmesi, kalıcı ve yaparak-yaşayarak öğretmesi bakımından katkı sağladığına dair görüş beyan etmişlerdir. Ayrıca hem Türk soylu öğrenciler hem de yabancı uyruklu öğrenciler informal ortamların Türkçeyi kullanmaya katkısı ile Türkçeye ve Türk kültürüne olan düşüncelerine yönelik yardımcı, tanıtıcı ve kolaylaştırıcı etkisi olduğunu belirtmişlerdir.

Türkiye'nin giderek artan uluslararası konumu ve gücünden dolayı, Türkiye'yi, Türkleri dolayısıyla da Türk kültürünü tanımak ve Türklerle daha etkili

iletişim kurabilmek için gerek yurt içinde gerekse yurt dışında Türkçe öğrenmek isteyenlerin sayısı hızla artmaktadır (İşcan, 2011, 35). Bu da Türkçe öğreticilerini, daha kalıcı, verimli ve kolay yollarla Türkçe öğretme arayışı içine sokmaktadır. Yabancılar Türkçe öğretimi konusunda son yıllarda birçok çalışma yapılmış ve farklı yollar denenerek öğretimin kalıcılığı sağlanmaya çalışılmıştır. Arslan (2012)'ın yaptığı "Yabancılar Görsel ve İşitsel Araçlarla Türkçe Kelime Öğretim Yöntemi" ve Duman (2013)'ün "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Materyal Geliştirme ve Materyallerin Etkin Kullanımı" adlı çalışmaları, öğrencilerin daha fazla duyusuna hitap ederek Türkçe öğretmeyi amaçlaması yönüyle çalışmamızla benzerlik gösterse de çalışmalar daha çok sınıf/ders içinde gerçekleştirildiği için çalışmamızdan bu yönüyle farklılık göstermektedir. Buna ek olarak, Tüm (2010)'ün "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Drama Tekniğinin Rolü" adlı çalışması da öğrencileri doğrudan öğretim sürecinin merkezine alması, katılımı artırıcı özellikler içermesi gibi yönleriyle çalışmamızla benzerlikler içermektedir. Fakat, yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik çoğu araştırma gibi bahsedilen çalışmalar da, ülkemize yeni gelen öğrencilerin uyum süreçlerini kolaylaştırıcı bir etkiden ve çözüm yolundan uzak oluşu nedeniyle eksik kalmaktadır. Günümüzde yabancılar Türkçe öğretirken temel amaç, onları sadece sınıf ortamında bilgilerle ve kurallarla donatmak değil sosyal ortamlarda kültürümüzle de tanıştırmakla Türkçeyi doğru ve etkili biçimde uygulama düzeyinde öğretmek olmalıdır. Bu da ancak, öğrencilerin sosyal ortamlara götürülerek buraları tanımalarının ve kültürel özellikleri görmelerinin aynı zamanda dili gerçek bağlamında kullanmalarının sağlanmasıyla mümkün olabilir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde informal öğrenme ortamlarından yararlanılması, öğrencilere doğal ortamda doğrudan öğrenme imkânı sunmakta ve kavramların zihinde kalmasını kolaylaştırıcı bir etki yaratmaktadır. İnformal öğrenme sayesinde birden fazla duyusunu harekete geçirerek öğrenme fırsatı yakalayan öğrenciler için daha kalıcı bir öğrenme gerçekleşmektedir. Yabancılar Türkçe sözcük öğretimi üzerine yapılan bu araştırma, informal öğrenmenin özelde yabancılar sözcük öğretiminde genelde ise ana dili ve yabancı dil öğretiminde başarıyı artırmada etkili olacağını göstermektedir. Araştırma sonuçlarından hareketle yeni çalışmalar için bazı önerilerde bulunulabilir:

⇒ Sınıf / ders dışı dil öğrenme etkinlikleri ana dili ve yabancı dil olarak

Türkçe eğitimi ve öğretimi sürecinde daha fazla kullanılmalı

⇒ Türkçe öğretiminde informal öğrenme etkinliklerine yönelik program içerikleri hazırlanmalı,

⇒ Türkçe öğretmenleri, hizmet öncesi eğitimi kapsayan lisans programlarında, hayat boyu öğrenme bilinci ve ders dışı-informal öğrenme alt yapısıyla teorik ve pratik düzeyde yetiştirilmeli,

⇒ İnformal öğrenme etkinlikleri, dilin kültürden ayrı aktarılmayacağı gerçeğinden hareketle kültür aktarımı amacıyla da kullanılmalı,

◆ Sedat Maden / Ömür Dincel

⇒ İnfomal öğrenme etkinliklerinin ana dili olarak Türkçenin öğretiminde başarı, tutum ve kalıcılık üzerine etkisini belirleyecek yeni araştırmalar yapılmalıdır.

Bu önerilere ek olarak, infomal ortamlardaki dil öğrenme uygulamalarına yönelik; öğrencilere uygulama sırasında ve sonrasında sözlük kullanma alışkanlığı kazandırılması, infomal ortamlardaki tanıtıcı bilgilerin, ortamlara ait kişilerce verilmesi, infomal ortamlardaki uygulamaların çeşitli öğretim yöntem ve teknikleriyle zenginleştirilmesi, dil öğretimine başlanmadan önce öğrencilerin uyuklarına ve dil öğrenme amaçları vb. özelliklerine göre sınıflandırılması gibi kalıcılığı ve başarıyı artıracı önerilerde bulunulabilir.

Kaynakça

- AKALIN, Ş. Haluk (2010). "Türk dili: Dünya dili", **Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi**, Mart, ss.195-204.
- ANDERSON, D., Lucas, K. B., & Ginns. I. S. (2003). Theoretical perspectives on learning in an informal setting. *Journal of Research in Science Teaching*, S.40 (2), ss.177–199.
- ARSLAN, Mustafa (2011). **Yabancılar Türkçe Öğretim Kılavuzu Temel Seviye**, Nobel Yayınları, Ankara.
- ARSLAN, Mustafa (2012). "Tarihi Süreçte Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi-Öğrenimi Çalışmaları", **KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi / KSU Journal of Social Sciences**, S. 9(2), s.167-188.
- ARSLAN, Mustafa ve GÜRDAL, Ahmet (2012). *Yabancılar Görsel ve İşitsel Araçlarla Türkçe Kelime Öğretim Yöntemi*. **Kastamonu Eğitim Dergisi**, S.20(1), ss.255-270.
- BOZDOĞAN, A. Emre (2008). "İnfomal Eğitim Çevrelerine Yapılan Gezilerin Planlanması ve Değerlendirme Çalışmaları", **Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi**, S.4(2), s.285-307.
- DEY, Ian (1993). **Qualitative Data Analysis: A User-Friendly Guide For Social Scientists**. London: Routledge.
- DİKBAŞ, Yeliz ve KAF HASIRCI, Özlem (2008). "Öğrenme Stratejileri Öğretiminde ve Ders İşlenişinde Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi", **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.9(2), s.69-76.
- DUMAN, G. Banu (2013), "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Materyal Geliştirme ve Materyallerin Etkin Kullanımı". **Ana Dili Eğitimi Dergisi**, S.1(2),ss.1-8.
- FİDAN, Nurettin (2012). **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- GREENE, Jennifer C., Kraider, Holly & Mayer, Ellen (2005). Combining qualitative and quantitative methods in social inquiry. In B. Somekh & C. Lewin (Eds.). **Research Methods in The Social Sciences** (pp. 275-282). London: Sage Pub.
- GRIFFIN, Janette (1994). "Learning to learn in İnfomal science setting", **Research in Science Education**, S.24, ss.121-128.
- HOFSTEIN, A., BYBEE, R., & LEGRO, P. (1997). "Linking formal and iformal science education through science education standards", **Science Education International**, S.8 (3), ss.31–37.
- HOFSTEIN, A., RROSENFELD, S. (1996). "Bridging the gap between formal and informal science learning", **Studies in Science Education** 28, 87–112.

- İŞCAN, A. (2011). "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Önemi", *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, S.2(4), s.29-36.
- JEFFS, T. & SMITH, M. K. (2005) "Informal Education. Conversation, democracy and Learning", Ticknall: Education Now.
- KARAÖRS, Metin (2005). **Türk Lehçelerinde Karşılaştırmalı Ses ve Şekil Bilgisi**, Akçağ Yayıncılık, Ankara.
- KARATAY, Halit (2007). "Kelime Öğretimi" **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.27(1), s.141-153.
- MADEN, Sedat (2012). "Temel Dil Becerilerinin Eğitimi Açısından Ders Dışı (İnformal) Etkinliklere Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Tercihleri", **Millî Eğitim Dergisi**, S.196, ss.36-55.
- TÜM, Gülden (2010). "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Drama Tekniğinin Rolü", **Turkish Studies**, S.5(3), ss.1898-1920.
- TÜRKMEN, Hakan (2010). "İnformal (Sınıf-Dışı) fen bilgisi eğitimine tarihsel bakış ve eğitimimize entegrasyonu", **Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.3(39), ss.46-59.
- VERMA, Gajendra K. & MALLICK, Kanka (2005). **Researching education: Perspectives and techniques**. London: Falmer Press.(Erişim Tarihi: 15.12.2013)

THE EFFECTS OF THE INFORMAL LEARNING APPROACH ON TURKISH WORDS TEACHING AS A FOREIGN LANGUAGE

Sedat MADEN*

Ömür DİNCEL**

Abstract

The purpose of this study was to explore informal learning environments' effects on foreign students' Turkish words learning and their opinions about Turkish learning in informal environments by providing them learning opportunities in social settings such as hospital, dormitory, and shopping centers. For the sample of the study, 20 students were randomly selected from two basic level Turkish courses (A and B) in TÖMER at Giresun University.

An experimental study design was used in one group with pre-test and post-test procedure. Data was collected using two primary instruments: (a) Turkish Word Test (before and after the experiment) and (b) interview form (after the experiment). Qualitative and quantitative methods were followed during the data analysis. In conclusion, it was found that informal learning environments increased students' success in word learning when compared to face-to-face and traditional learning settings. In addition, it was determined that foreign students had positive perceptions about Turkish instruction in informal environments.

Keywords: Informal learning, word teaching, extracurricular activities

---

* Assoc. Prof. Dr.; Giresun University Faculty of Education Turkish Education Department, Giresun / Turkey

** Giresun University Turkish and Foreign Language Education Center- Turkish Language Lecturer, Giresun / Turkey

EKLER

Sözcük Alıştırımlarından Örnekler

Aşağıdaki resimleri isimlerle eşleştirip cevap anahtarını doldurunuz.	
1. 	a) Aşı
2. 	b) Eczane
3. 	c) Ameliyathane
4. 	d) Reçete
5. 	e) Doktor
6. 	f) Sedye
7. 	g) Hemşire
8. 	h) Serum
9. 	i) İlaç
Cevap Anahtarları: 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.	

PAZAR ALIŞVERİŞİ

Güzel bir yaz sabahı Ayşe ve annesi .....için pazara gittiler. Annesi Zeynep'e .....fiyatlara dikkat etmesi gerektiğini söyledi. Pazardaki her yeri geziyorlardı. Bir ara hava çok sıcak olduğu için annesi Ayşe'yi .....su almaya yolladı. Dolaptan suyu alan Ayşe, ...cebinden çıkarttığı .....verdi ve teşekkür edip marketten çıktı. Sonra annesiyle beraber sebze ve meyve almak için.....girdiler. İhtiyaçlarını alıp çıktılar. Ayşe, annesine canının baklava çektiğini söyledi. Annesi de onu kırmayarak .....girip bir kilogram baklava aldı. Ayşe çok sevinmişti. Artık yavaş yavaş Mehmet Bey'in işten gelme saati yaklaşıyordu. Annesi Ayşe'ye haydi eve gidelim dedi. Tam gidiyorlardı ki annesinin telefonu çaldı. Arayan Mehmet Bey'di. Akşam çiğ köfte yapacağını ve bunun için de..... bir kilo kıyma almalarını söyledi. Kıymayı da alan Ayşe ve annesi ticari bir taksi durdurdular. Gidecekleri yere ne kadar paraya götüreceğini sordular. Ücret biraz fazla gelince annesi .....yaptı ve arabaya binip eve gittiler.

Yukarıdaki metinde boş bırakılan yerlere, aşağıda karışık olarak verilen sözcükleri yazınız:

[pazarlık-altışveriş-kasiyere-manava-kasaptan-markete-etiketlerdeki-tatlıcıya-madeni parayı]

Resimlerin karşısındaki boşluklara resimdeki nesnenin, canlının veya görevlinin adlarını yazınız.		
		.....
		.....
		.....
		.....
		.....